

amelyet később az iskolában fejleszt tovább az egyén.

Ha eltekintünk a kisebbségi lét sokat hangoztatott balsors-vertségétől, a kétnyelvűségi helyzet néhány nyelvi vonatkozása akár „haszonként” is értelmezhető: a szlovákiai magyarok zöme ugyanis – természetes vagy tanult módon – otthonosan mozog(hat) mindkét nyelvben. Nem mindegy viszont, hogy melyik nyelvet tartjuk meg dominánsnak: az anyanyelvi oktatás azt a nyelvet erősíti, amelyen a legnagyobb és a legbiztosabb a beszélő grammatikai kompetenciája. A későbbiekben ezt az anyanyelvünkben szerzett bizonyosságot alkalmazzuk mindennemű tanulási folyamatunkban, és ezt hasznosítjuk az idegen nyelvek tanulásakor is. Kisebbségi körülmények között gyakori jelenség, hogy anyanyelvi oktatású intézmény híján, vagy a „könnyebb boldogulás reményében” a szülők az idegen nyelvű oktatást választják. Mindez viszont azzal a kockázattal jár, hogy az anyanyelv kiépülése megakad, az idegen nyelv megerősödése pedig átbilleníti az anyanyelv dominanciáját az idegen nyelv javára, és könnyen kialakulhat a kettős félnyelvűség helyzete: ebben az esetben a tanuló egyik nyelvet sem sajátítja el kellőképpen. Mindez persze hatással van a közösségre is: a kisebbségi gyermekek többségi iskolákba íratása szórványban a nyelvcserét, a még többségben lévő kisebbségi közösségekben pedig az anyanyelv visszaszorulását hozza magával.

Az iskola nyelvének választása tehát olyan egyéni döntés, amely közösségi következményekkel jár. A nyelvekre bízunk történelmünket, hagyományainkat, nyelvekben éljük meg mindennapjainkat, nyelvekben reméljük a jövőnket is.

Régóta halljuk nyelvészek és pedagógusok szájából: a kisebbségi helyzetű családból származó gyereknek kisebbségi óvodába, kisebbségi iskolába kell(ene) járnia, ahol a többségi nyelvet intenzíven és megfelelő módszerekkel kell(ene) oktatni. A döntés viszont a szülőnél van. És a nyelvhez – ahogy a focihoz is – mindenki ért...

Források:

- <http://www.francoisgrosjean.ch>
- <http://www.vekony.eu/ketnyelvuseg>
- http://www.magyarso.com/hu/2241/kozelet_oktatas/107338/%C3%A9tnyelv-%C5%B1s%C3%A9g-kett%C5%91s-f%C3%A9lnyelv%C5%B1s%C3%A9g.htm

Iskolát a semmiből... Négy szemközt Paulisz Boldizsárral. Sajnos, olvasóink között még ma is aránylag sokan lehetnek, akik nem is tudják, hogy Nyitrától nem messze egy viszonylag kis faluban, Alsóbodokon már közel tizenöt éve működik egy egyedülállóan érdekes magyar tanítási nyelvű középiskola. Igen, a sokat emlegetett Zoboralján, azon a vidéken, ahol néhány évtizede még az akkori Nyitrai Tanárképző Kar magyar tagozatának viszonylag nagy diáklétszámú, teljesen osztott magyar tanítási nyelvű gyakorlóiskolái voltak, azon a tájon, ahol a múlt század hetvenes éveiben megszűnt a környék egyetlen magyar tanítási nyelvű középiskolai (gimnáziumi) osztálya, ahol azóta a magyarság száma rohamosan csökken, és napjainkra rendkívüli módon lecsökkent a magyar anyanyelvi oktatásban részesülő gyerekek száma. Itt, a Zoboralján alapított az ezredfordulón Paulisz Boldizsár magyar tanítási nyelvű középiskolát. Ennek az – ő szavaival élve – lélekmentő iskolának ő nem az igazgatója, sem a pedagógusa, hanem az alapítója. Ki ez a lélekmentő, aki itt hozott létre kimondottan a semmiből egy magyar középiskolát?

■ Talán annyit bevezetésként, hogy nem vagyok pedagógus, a pedagógiával nem is kerültem soha szorosabb kapcsolatba, engem az építészet vonzott igazán. Ám nem-tanárként sem tudtam sohasem belenyugodni abba, hogy az akkori hatalom teljesen önkényesen, senkit nem kérdezve egyszerűen megszüntette a nyitrai gimnázium magyar tagozatát, a Zoboralján élő magyar fiatalok egyetlen lehetőségét arra, hogy lakhelyükhöz aránylag közel anyanyelvükön folytathassák középiskolai tanulmányaikat. Ez a döntés hihetetlenül nagy kárt okozott vidékünk magyarságának jövőképében, hiszen ezután már csak arra nyílt lehetőségük, hogy középfokon a távoli Pozsonyban, esetleg Újvárbán vagy Komáromban tanulhassanak anyanyelvükön, amit a bentlakás és az utazás viszonylag magas költségei miatt csak nagyon kevés család engedhetett meg magának. Törvényszerűen olyan helyzet alakult ki, hogy a zoboralji magyar alapiskolákban végzett gyerekeknek csak nagyon kis töredéke folytatta magyar középiskolában a tanulmányait, általában a 90-95 százalékuk kényszerből szlovák iskolában tanult tovább. Ezeknél a tanítási nyelvet váltó fiataloknál viszont

PaedDr. Fibi Sándor

Nyugalmazott tanár, a Katedra szerkesztőbizottságának elnöke,
Dunaszerdahelyen él, sfibi@chello.sk

Beszélgetés Paulisz Boldizsárral

egy, maximum két generáción belül megtörtént a nyelv-, majd a nemzetiségváltás is... Rajtam kívül nagyon sokan fájlalták ezt a helyzetet, és különösen a rendszerváltás után egyre többen mondogatták, hogy tenni kellene valamit a helyzet megváltoztatása érdekében, hogy nagyon kellene az a magyar középiskola... Mondogatták, hosszú évekig csak mondogatták, ám azt mindannyian tudjuk, hogy mondogatásból még nem született iskola... Végre 1995-ben Ladányi Lajos barátunk kezdeményezésére összejött mintegy hatvan ember, pedagógusok, egyetemi tanárok, polgármesterek, önkormányzati képviselők, vállalkozók, és a tanácskozásukon megszületett az a döntés, hogy a sokat emlegetett ügyben most már lépni kell, létre kell hozni egy magyar középiskolát. Egy 10 tagú csoport – Sándor Anna egyetemi tanár vezetésével – kapta feladatul, hogy Zoboralján találniuk kell olyan épületet, amely a majdani középiskola otthonául szolgálja. Ezen a tanácskozáson azt is eldöntöttük, hogy ez az intézmény ne állami és ne is egyházi, hanem magániskola legyen. Elképzelhetetlennek tartottuk ugyanis, hogy a mečiarai időszakban az állam éppen Nyitra környékén létesítsen önálló magyar középiskolát, de azt is tudtuk, hogy egyik egyház sem vállalja fel az iskolaalapítást. Akkor úgy véltük, talán magániskolát lehet a legkönnyebben létrehozni és a legnehezebben megszüntetni, ha esetleg éppen arra kerekedne kedve valakiknek. Az elkövetkező hetekben számtalan ingatlant megnéztünk, sok kompetens emberrel tárgyaltunk szinte az egész Zoboralján, de teljesen eredménytelenül. Amikor végleg eldőlt, hogy igyekeztünk kiábrándítóan hiábavaló, végleges és teljesen szokatlan elhatározásra jutottam... Azt javasoltam a feleségemnek és három gyermekünknek, hogy a családi vállalkozásban éppen akkor épülő, többgenerációsra tervezett családi házunkat felajánlom a létesítendő iskola céljaira, vállalva, hogy a majdani iskolában az osztályok

számának remélt növekedésével összhangban hozzáépítésekkel fokozatosan bővítjük az épület befogadóképességét... A család első reakcióját, ha megengeded, inkább nem mondom el, tény azonban, hogy a meglepetés elülte és a beleegyezésük megszerzése után ismertettem ezt a tervet a kijelölt csoport tagjaival, akik elképzelésemet jónak tartották.

■ **Tettetek-e kísérletet arra, hogy a nyitrai gimnázium megszüntetett magyar osztályainak újrainítását ériétek el?**

■ Természetesen. Több alkalommal is tárgyaltunk a gimnázium igazgatójával, aki nagyon őszintén elmondta a véleményét, mely szerint egyszerűen esélyt sem lát arra, vagyis teljesen elképzelhetetlennek tartja, hogy ilyen tervet bármelyik akkori kompetens szerv támogasson, főleg azután, hogy a politikai hatalomnak közel húsz éve sikerült végre megszüntetnie ezeket az osztályokat.

■ **Maradt tehát a te családi házádban elhelyezendő magániskola terve...**

■ Valóban, ez volt az említett csoport utolsó közös érdemi döntése, a többi – úgymond, könnyű – feladat már kizárólag rám és Sándor Annára hárult, hiszen csak be kellett fejezni az építkezést, meg kellett szerezni az iskola megnyitásához szükséges minisztériumi engedélyt, kidolgozni a szükséges pedagógiai alapidokumentumokat, meggyőzni a szülőket, hogy gyermeküket a mi iskolánkba írassák, kiválasztani és meggyőzni a pedagógusokat, hogy vállalják a nagyon igényes munkát egy most induló és a képzés tartalmában is teljesen újszerű iskolában... Ma már elmondhatom, hogy a legnehezebb feladatnak minden kétséget kizáróan a minisztérium engedélyének a megszerzése bizonyult, hiszen ez csak öt évig tartó nehéz, kitartó és nagyon kimerítő küzdelem árán sikerült. Talán nem is részletezem mindazt az átlátszó, ma már szinte nevetségesnek

tűnő, de a valóságban kimondottan idegtépő időhúzást, kitalált és mesterségesen előidézett buktatók, problémák garmadáját, amikkel a hatalom legkompetensebbjei szerették volna megakadályozni célunk elérését. Az is igaz, és most már képes vagyok teljesen nyugodtan beszélni erről is, hogy akkoriban úgy éreztem, nagyon egyedül maradtam ebben a borzasztó és szembeötlően idegőrlő, mindamellett fölösleges csatározásban, amely természetesen nem az egyenlő erők küzdelme volt, hiszen egy eltökélt, célja elérése érdekében következetes átlagpolgár és egy homlokegyenest más célt követő minisztérium – élén a miniszterasszonnyal – ezt eleve egyértelművé tette... Érdemi továbblépés lényegében csak a kormányváltás után következett be, amikor Szigeti László javaslata alapján sikerült olyan kikaput nyitni, amely megkönnyítette az engedélyezés folyamatát. Ugyanis látszólag lemondunk az önálló magániskola tervéről, és 2000 szeptemberében az Udvardi Szakközépiskola kihelyezett osztályaként tartottuk meg az ünnepélyes tanévnyitót, majd egy év múlva, 2001 szeptemberében – miután közös megegyezés alapján leváltunk az udvardi iskoláról – immár önálló magán-szakközépiskolaként kezdtük meg az új tanévet.

■ **Hány diákkal, mennyi pedagógussal kezdtétek a munkát? Milyen szakirányú képzést kínáltatok a diákoknak, illetve a diákok szüleinek, hiszen elsősorban őket kellett megnyernetek. A döntés joga gyermekeik sorsáról elsősorban az övék...**

■ 2000-ben mindössze 18 tanulóval nyitottuk meg a kihelyezett osztályunkat, természetesen ennek megfelelően csak a szükséges pozíciók elfoglalására kötött a fenntartó iskola szerződést a pedagógusokkal. Első lépéseinket nehezítette, hogy a kihelyezett osztály megnyitására akkor kaptuk meg az engedélyt, amikor az alapiskolák végzős tanulói már hivatalosan leadták a jelentkezési lapjukat a választott kö-

zépiskolákba, így nekünk lényegében már nem maradt „szabad” tanulóink. Meggyőző munkánk eredményeként 18 diák jelentkezési lapját kérték vissza a szülők a választott iskolákból, és adták le a mi kihelyezett osztályunkba. Megjegyzem, hogy a 18 diák által választott közép fokú intézményből 15 az akkori zoboralji gyakorlatnak megfelelően szlovák középiskola volt... Igen, akkortájt, és ezt megelőzőleg mintegy 25 éven át valóban ez volt Zoboralján az általános gyakorlat, ám még ettől is ijesztőbb volt az a tény, hogy évről évre növekedett azoknak a szülőknek a száma, akik már az alapiskola első osztályába való beiratkozásakor, tehát azonnal a szlovák iskola mellett döntöttek, hiszen abból a tényből indultak ki, hogy gyermekük az alapiskola befejezése után – magyar középiskola hiányában – úgyis szlovák középiskolába kényszerül. Ez a helyzet eredményezte, hogy ma már ezen a tájon lényegében nincs még közepes diáklétszámú teljesen osztott magyar alapiskola sem. Kérdeztem, hogy milyen szakirányú képzést ajánlottunk a tanulóinknak. E kérdés eldöntésénél azt a célt tartottuk szem előtt, hogy végzőseink képesek legyenek maguknak és legalább a családtagjaiknak munkát, megélhetést biztosítani, hogy ne kiszolgáltatott munkavállalóként, hanem aktív, sikeres munkaadóként érvényesüljenek. Ezért döntöttünk úgy, megtanítjuk őket arra, hogy tudjanak gondoskodni önmagukról, sőt legyenek képesek értelmes segítséget nyújtani, vagyis munkát adni embertársaiknak. A mi iskolánkban vállalkozókat képezünk. Diákjainkat felkészítjük a vállalkozás során rájuk váró feladatok sikeres megoldására, hiszen a cégalapítás, a tervezés, könyvelés, a hitel titkainak ismerete, a bankokkal való együttműködés, az alkalmazottak munkájának irányítása a pályázatok, a belföldi és külkapcsolatok kiépítése mind-mind olyan feladat, amely a vállalkozó munkájában egyszerűen nélkülözhetetlen. Az évek múlásával ezt a tanulmányi szakot még bővítettük egy továbbit, az idegenforgalom, a turisztika szervezése szakiránnyal. Megjegyzem, hogy a nálunk oktatott tanulmányi szakok tanterveit mi magunk dolgoztuk ki, ami valóban nem volt könnyű feladat, és kimondott sikerként könyveltük el, hogy pedagógiai dokumentumainkat sikerült jóváhagyatni az illetékesekkel. Az eddigi tapasztalataink igazolják döntésünk

helyességét, hiszen az iskolánkban végzett tanulók nem a munkahivatalokban gyarapítják a munkanélküliek számát, hanem legtöbbször magyarszűren megállja helyét az életben. Tudják, mert nálunk, az iskolában megtanulták, hogyan kell menedzselni önmagukat idehaza, de külföldön is. Természetesen nem mindegyikük dolgozik vállalkozóként, közülük többen tanáremberként, külföldi gazdasági vagy éppen diplomáciai kirendeltségek, esetleg szállodák középszintű vezetőiként, légikísérőként, pilótaként, katonatisztként, rendőrként váltak sikeres emberekké, és tökéletesen hasznosítják mindazt, amire felkészítettük őket. Talán érdekességként megemlítem, hogy rendszeresen felhívom diákjaink figyelmét arra, hogy abban a nagybetűs életben egyetlen ajtó elé sohasem szabad állniuk, mert az a lefelé vezető út első állomása. Ez pedig nem más, mint a munkahivatalnak az az ajtaja, amely mögött a munkanélküli segélyért folyamodó emberek ügyeit intézik a kompetens hivatalnokok.

■ **Tizennégy évvel ezelőtt teljesen ismeretlenül, mindössze 18 diákkal indultatok... Ma elismert külföldi iskolák keresnek meg benneteket azzal a kéréssel, hogy baráti, testvéri kapcsolatot szeretnének létesíteni ezzel az iskolával, több értékes nemzetközi minősítő bizonyítvány, certifikátum igazolja az itt szerezhető tudás értékét, elismertségét. Nem egészen tizenöt év alatt – lényegében csak saját erőtökből – hatalmas utat tettetek meg a szakmai fejlődés terén. Hogyan sikerült mindezt elérnetek, és mi volt ebben kimondottan a te részed?**

■ Azt hiszem, egyértelműen csak a magas színvonalú, mélyen elkötelezett és hivatásszerető közös munka eredménye a mai helyzetünk. Úgy érzem, szinte maradéktalanul sikerült elérnem, hogy kollégáim azonosultak azzal az elképzeléssel – mi több, igényemmel –, hogy a mi iskolánkban magabiztos, széles látókörű, alapos és használható szakmai tudással és nyelvismerettel rendelkező, nemzetük múltját, történelmét ismerő és tisztelő fiatalok kerüljenek ki. Az egymás után kapott elismerésekkel már csak a munkánk színvonalát díjazták... Hat évvel ezelőtt például Szlovákia 735 középiskolája, tehát az összes középiskola közül mi értük el a legjobb eredményt az érettségi vizsgákon angol nyelvből, de az élbolyban végez-

tünk a szlovák nyelvből tett érettségi vizsgákon is. Az eredményeinkért kapott mindegyik elismerés arról győzte meg a közösségünket, hogy igenis helyes utat és célokat választottunk, és bármilyen nehéz is kitaratnunk, nem lazíthatunk, nem térhetünk el a gyakorlat által igazolt céljainktól. Eredményeinkre, nemzeti múltunk tiszteletével, hagyományaink méltó ápolásával kapcsolatos mindennapi munkánkra figyelt fel tíz éve a szombathelyi gimnázium vezetése is, amikor felkérte iskolánkat a testvéri kapcsolatok felvételére és ápolására. Nem formális, konkrét tartalom nélküli, esetleg csak a vezetés tagjainak protokoll látogatásait éltető kapcsolatot szerettek volna létesíteni, hanem nemzetünk múltjának, történelmének és hagyományainak a közös ápolását tűztük ki célul. Felemelően szép gyakorlattá vált, hogy a két iskola évek óta együtt ünnepli március 15-ét. De nem csak formális ünneplésről van szó, hiszen minden alkalommal felkutatunk egy-egy olyan sírhelyet az országban, ahol a magyar szabadságharc egy elfeledett katonája van eltemetve. Ezt a sírhelyet megtisztítjuk, rendbe tesszük. Az idén például Aranyosmaróton, a városi temetőben Sinkovits János volt honvédtiszt sírját tisztítottuk meg, és a rendbe tett sír mellett tartottuk meg az ünnepi megemlékezést. Hasonló, kiemelkedően szép munkát végeztünk Selmecebányán és Besztercebányán is. Közös konkrét terveink vannak a Zobor valamikori díszének, a hét vezért ábrázoló, ám azóta lerombolt szoborcsoport megmaradt darabjainak a felkutatásával kapcsolatban is, hiszen ennek az emlékműnek a restaurálása olyannyira kívánatos lenne. Ezt természetesen a közeljövő közös feladataként tervezzük megvalósítani. És hogy mindebben mi az én részem? Talán csak annyi, hogy alapítóként kötelességemnek érzem, hogy az egész iskola sikeresen haladjon a választott úton kitűzött céljai felé. Ehhez igyekszem megteremteni a szükséges anyagi és személyi feltételeket.

■ **Magánintézményként arról is ismertek vagytok, hogy a szülők semmilyen anyagi hozzájárulást nem fizetnek gyermekük iskoláztatásáért. Valóban így van, vagy ez csak egyfajta legenda az iskolátookról?**

■ Természetesen így van, hiszen alig néhány kilométerre tőlünk a nyitrai nagy állami középiskolákban teljesen

ingyenes az oktatás, és ha mi a szerény anyagi körülmények között élő zoboraljai diákjaink szüleitől anyagi hozzájárulást kérnénk, akkor legtöbbször számára anyagi szempontból minden bizonnyal elfogadhatóbb lenne az állami középiskola választása, annak ellenére is, hogy az nem magyar tanítási nyelvű.

■ **Akkor viszont meg kell kérdeznem, hogy a viszonylag alacsony diáklétszám mellett hogyan, kinek, kiknek a segítségével lehet üzemeltetni az iskolát, hiszen teljesen kizárt, hogy a jelenlegi állami finanszírozási rendszer alapján juttatott állami támogatás lehetővé tenné az iskola fejlesztését, illetve a fenntartását.**

■ Teljesen jogos a kérdés. Iskolánk valóban aligha működhetne, sőt talán nem is jöhetett volna létre egyfajta nagyon erős elszántság, elkötelezettség, határozott akarat, kitartó és nagyon összehangolt munka nélkül, amihez nagyban hozzájárult a magyarországi Apáczai és Illyés Közalapítvány, valamint a Szlovák Köztársaság Kormányhivatalának hathatós és célirányos segítsége. Talán nagyon kevesen tudják, honnan is tudhatnák, hogy 2000-től kezdődően legalább hat éven át iskolánk fejlesztésének egy teljesen egyedi formáját valósítottuk meg... Az évközben leadott jelentkezési ívek alapján tudtuk, hogy a következő tanévben egy osztálynyi diákkal többen leszünk, ami azt is jelentette, hogy egy tanteremmel többre lesz szükségünk. Ezért szinte az ünnepi tanévzárás másnapján családom minden tagjával azonnal hozzákezdünk egy-egy új osztály építéséhez, a szükséges berendezések, tansegédeszközök, felszerelések beszerzéséhez vagy éppen saját erőnkől történő előállításához. Arra ugyanis sohasem volt elég pénzünk, hogy az építési munkálatok kivitelezésével megbízzunk valamilyen építkezési vállalatot, ezért saját magunknak kellett a nyári szünetben dolgoznunk diákjaink, iskolánk érdekében. Bizony olyan évünk is volt, hogy az iskola udvarán tartott szeptemberi ünnepélyes tanévnyitóval egyidőben végezték el megbízott kollégáink az utolsó simításokat az éppen felépült osztályban. Az említett közalapítványok és a kormányhivatal, amelyekhez még a tanév során nyújtottuk be pályázatainkat, éppen a hozzáépítéshez szükséges anyagiak, valamint a felszerelések, berendezések, tansegédeszközök bizto-

sításához nyújtottak eléggé meg nem köszönhető segítséget. Természetes, hogy nekünk, saját magunknak is meg kellett tanulnunk sikeres pályázatokat kidolgozni, és a megítélt pályázati pénzeket célszerűen és kizárólag az iskola fejlesztésére fordítani.

■ **Iskolátok honlapján figyeltem fel egy viszonylag érdekes utalásra, mely szerint ebben az iskolában a diákok közül sokan még az esti órákban is az iskola épületében tartózkodnak. Mit keresnek itt a diákok a tanítás után?**

■ Igen, ez valóban érdekes jellemzője a mi iskolánknak. Érdekes, egyben viszonylag szokatlan is, hogy a középiskolás diák szereti az iskoláját. Ebben az iskolában lényegében reggel héttől este kilencig, fél tízig szinte minden nap vannak diákok. Aránylag sokszor előfordul az is, hogy a helyben lakó diákunk a tanítás után hazamegy, megebédel, majd kis pihenés, otthoni beszélgetés után visszajön az iskolába tanulni. Érdekességként említem, hogy egy ilyen diákunk édesanyja engem, a falubeli jó ismerőst kért meg, figyeljem már meg, merre járhat tanítás után a fia, aki otthonról szinte minden délután állítólag az iskolába megy tanulni, de az édesanyja ezt egyszerűen el sem akarta hinni, hiszen gyermeke azelőtt sohasem szeretett iskolába járni... Természetesen együtt győzdünk meg arról, hogy bizony az iskola a fia számára valóban a második otthon, ahol nagyon jól érzi magát, hiszen diáktársaival együtt készül a másnapi tanításra, gyakorolják, próbálják az éppen készülő kultúrműsort, készülnek a szaktárgyi versenyekre, dolgoznak a számítógépes szakteremben. A legmeglepőbb a beavatatlank számára talán mégis az, hogy legtöbbször igazi felnőttként, tehát önállóan, külön pedagógiai felügyelet nélkül teszik mindezt. Élnek az iskola által biztosított nagyon sokrétű lehetőséggel, de teljes mértékben tudatosították azt a tényt is, hogy visszaélniük ezekkel a lehetőségekkel egyetlenegyszer sem lehet. Ilyen lehetőség természetesen az iskolában fellelhető viszonylag gazdag szakirodalom és segédanyag, a modern felszereltség, de a közelmúltban kialakított tanulófülkék is, ahol, amelyekben főként azok a diákok tanulnak, akik tanulás közben a magányt keresik, akiket ilyenkor még a kollégiumi lakótársuk is zavar, nem is beszélve a kollégiumi közös tanulószobáról.

■ **Folyamatosan bővülő iskola, az iskolához közel felépített nagyon szép kollégium, amellyel megoldották a távolabbról érkező tanulók bennlakásának a problémáját, a tanulófülkék, no és természetesen a híressé vált rancs... Kérlek, mondd el olvasóinknak, hogy ez a rancs valóban a hagyományos jelentésű állattenyésztő farm vagy csak a diákok játékos kedvében született megnevezése valamely iskoláttal kapcsolatos létesítménynek...**

■ A mi rancsunk már iskolánk alapítása előtt is létezett – olyan zárt, elkerített területként, ahol a mi lovacskáink élték viszonylag szabad életüket. A terület egy részén épült fel később a kollégium épülete és az iskolánk egyre növekvő családja minden tagja számára nagyon kedves és gyönyörűen berendezett közösségi házuk. A szabad, fásított, ligetszerűre alakított, parkosított nyugodt zöldövezet is diákjaink pihenését szolgálja, éppen csak a lovak számára fenntartott terület csökkent jelentősen. Természetesen diákjaink szinte kedvükre lovagolhatnak is, ez is szabad idejük kihasználásának egyik kedvelt módja. Egyébként a rancs a nyári szünetben főként a hazai pedagógusok számára szervezett szakmai továbbképzések kedvelt színhelye, illetve az érdeklődő iskolák, a testvéri, valamint a baráti iskoláink diákjai számára szervezünk itt hangulatos táborozásokat.

■ **Tizenöt éve él az általad alapított iskola, tizenöt évnyi idegfeszültség, folyamatos odafigyelést és szinte háttartalan kreativitást igénylő munka, amely nem csak terád, hanem családod minden tagjára is vonatkozik. Ennek fényében szinte kötelező a következő két kérdés: Megérte? Ha ismét döntened kellene, újra belezene?**

■ Már említettem, hogy az indulás kimondhatatlanul nehéz volt. Elmondani sem könnyű, milyen eszközökhöz folyamodott a minisztérium, hogy ne kelljen kiadnia az iskola megnyitáshoz elengedhetetlenül szükséges engedélyt, sikerült is az engedélyezést öt egész évre elhúznia. Talán egy-két jellemző adat ebből az időszakból... 1998-ban 52 alkalommal tárgyaltam a minisztériumban, ebből hét-nyolcszor Csáky Pál, Bárdos Gyula és Szigeti László jelenlétében közvetlenül a miniszter asszonnyal, és vettük tudomásul egyre feszültebben, hogy újra

és újra, újabb és újabb ostobaságokkal hátráltatják célunk elérését. Ez a helyzet természetesen érezte hatását az én magánéletemben is, pedig akkor még nem is volt teljesen világos előttem, hogy a beindulás után is milyen hatalmas munka vár rám és családtagjaimra. Mi, akik annyira szeretjük a nagy bel- és külföldi utazásokat, vidám kirándulásokat, a megkötöttségektől, komoly gondoktól mentes szabad életet, lényegében már 1995-től ilyen szórakozásra és pihenésre nem is gondolhattunk, életünket szinte kizárólag az iskola körüli gondok megoldása töltötte ki, beleértve a kemény fizikai munkát az új osztálytermek építésénél. Így talán érthető az is, hogy az iskola beindulása utáni hét-nyolc évben a család szinte ki sem mozdult a lakóhelyünkről... Most már azt is bevallom, hogy az előkészítés időszakában talán nagyon naivul olyan gondolataim is voltak, hogy elég lesz majd az iskola élére kineveznem a felelős vezetőket, és ezzel az én feladatom a minimálisra csökken... Nagyon hamar rá kellett azonban döbennem, hogy a gyakorlat teljesen más... Mindezek ellenére mégis úgy érzem, hogy megérte, mert amit tettem, nem magamért tettem, mert a munkámnak látom az eredményét, hiszen munkatársaimmal együtt sok fiatal magyar embernek segítettünk elindulni azon a bizonyos úton, és megtalálni a helyüket ebben a korántsem könnyű életben. És hogy a másik kérdésre is tömören válaszoljak, igen, ha kellene, újra ezt tenném, újra belekezdenék.

■ **Lehet, hogy szokatlan lesz az utolsó kérdésem, de engem nagyon őszintén érdekel, hogy megköszönte-e neked valaki azt a tizenöt, illetve közel húsz évnyi hatalmas munkát, amelyet lélekmentő iskolaalapítóként végeztél...**

■ Látod, erre sohasem gondoltam... Valahogy én azt éreztem, hogy el kell indulnom ezen az úton, tennem kell a dolgomat, és elindultam, és tettem. Arra, hogy ezért mi jár vagy jár-e egyáltalán valami, sohasem gondoltam, úgy hiszem, más sem gondolt, talán nem is szokás mostanában ilyesmire gondolni. De ki is gondolt volna, netán az érintett szülők vagy a gyerekek? Ők honnan tudhatnák, hogy lényegében őértük történt minden? Hiszen ők csak az anyanyelven való továbbtanulás le-

hetőségének a bővülését észlelhetnék, de az ezért kifejtett munkát nem. Én viszont már sokszor megköszöntem, hogy mindvégig úgy érezhettem, valaki folyamatosan segített ebben a munkában, valaki mindig velem volt, erőt, önbizalmat adott, amikor nagyon távolinak éreztem a célt, amikor azt éreztem, hogy szélmalomharcot vívok, tanácsolt, amikor elbizonytalanodtam. Hiszek abban, hogy van fölöttem valaki, aki a segítség mellé még egészséget is adott, és ha egészségem van, akkor bízhatok abban, hogy sikerül elérni az előttem lebegő célt még akkor is, ha az indulás előtti években, de még az indulás után is sokan nem hittek a nagy terv megvalósíthatóságában, és engem is próbáltak lebeszélni arról, hogy ebben a zabolált kis faluban magyar középiskolát építsek ki. Az sem tántorított el, hogy a beszélgetésünk során már említett hajdani 10 tagú előkészítő csoport a kudarcnak látszó eredménytelenségek miatt kéttagúra karcsúsodott. Megtámasztottam viszont sok mindent másképpen kezelni, másképpen értelmezni, hiszen az sem a meghátrálásról szólt, amikor 1997-ben egyértelműen igent mondtam a miniszter asszony nagyon kemény hangon előadott követelésére, mely szerint a majdani magyar tanítási nyelvű iskolánkban legalább egy tantárgyat okvetlenül államnyelven kell tanítani. Határozottan bizonygattam, hogy az én célom is pontosan ez. Közben „befelé” már mosolyogtam, hiszen arra gondoltam, hogy a szlovák nyelvet eléggé nehéz lenne más nyelven tanítani... Úgy érzem, a tények egyértelműen bizonyítják, megérte mindazt, amit tettünk ezért az iskoláért, ahol évente átlagosan 20 magyar fiatal anyanyelvén szerez szakképesítést, tehát az eltelt 15 évben több száz ember maradt hű szülei, nagyszülei nyelvéhez, szellemi hagyatékához. Meggyőződésem, hogy a nemzetiségi iskolának ilyen lélekmentő feladata is van – különösen itt, a Zabolán. Az együttműködésért pedig köszönet jár minden diáknak és szülőnek, valamint egynéhány alapiskola pedagógusának is, hogy Nyitra mellett igenis működhet magyar tanítási nyelvű középiskola.

Baráti tisztelettel köszönöm a beszélgetést.

Felhívás!

Tekintettel arra, hogy 2015. szeptember 1-jén lesz 65 éve a csehszlovákiai magyar iskolák indításának, a Katedra szerkesztőbizottsága egy tényfeltárási cikksorozatot kíván indítani a lapban.

Még élnek közöttünk olyan idős emberek, akik a két világháború között kezdtek el iskolába járni, és emlékeznek egykori tanítóikra. Tőlük is többen vannak azok, akik éveket veszítettek, illetve csak szlovák iskolában kezdhették meg újra vagy először a tanulást. Átélték azt az időt is, amikor szlovák tanítási nyelvű iskolából magyarba írták át őket a szüleik. Azt szeretnénk feltárni, ki hogyan emlékszik vissza ezekre az évekre, vagy inkább időszakokra.

Korántsem az a szándékunk, hogy műfelindulást, haragot vagy közösségi sérelmek miatti önsajnálatot gerjesztünk az akkori eseményekkel kapcsolatban, és fölösleges ítéletalkotásokba sem kívánunk bocsátkozni. Kizárólag reális mozaikképet szeretnénk kapni az elmúlt 70-80 év magyar iskolatörténetéről Dél-Szlovákiában, valamint azoknak a tanítóknak a sorsáról, akik a határmódosítások, rendszerváltozások, jogfosztottság és a velük járó embert próbáló atrocitásoknak kitéve mind az iskolában, mind a felnőtt lakosság körében rendíthetetlen hivatástudattal végezték néptanítói, jó értelemben vett népnevelői munkájukat. Mindenekelőtt életpályájuk, sorsuk alakulása érdekelne bennünket.

Az írások lehetnek rövid (2-4 oldalas), visszaemlékezések, interjúk, riportok, régi újságokban megtalált, dokumentum jellegű cikkek, feljegyzések, naplók, illetve ezeknek a feldolgozásai, stb.

Felkértük Csicsay Alajos kollégánkat – aki eddigi írói munkásságával többször bizonyította, hogy kellő ismeretekkel bír e témakörökben –, bevezetőként írjon egy tömör áttekintést az elmúlt kilenc évtized iskolatörténetéről. Következzék hát az ő írása.